SNEIGIŲ SENKAPIS

Audronė ŠAPAITĖ

2002 m. birželio mėn. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai Sneigių senkapyje (Šiaulių r., Gulbino miške). Senkapis buvo aptiktas 2001 m. ruošiant žvyryną eksploatacijai.

Gulbinų miško žvyrynas yra į PV nuo Verbūnų gyvenvietės, keliuko, vedančio į ŠV nuo kelio Kužiai–Verbūnai pro Sneigių kaimo sodybas, dešinėje. Tai nedidelė 1,99 m aukščio žvyro kalvelė kairiajame ištiesinto Obrynos upelio krante.

2001 m. Gulbino miške buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 143–144). Jų metu Š kalvelės dalyje iškastoje perkasoje aptikti du kapai su įkapėmis ir duobė, kurioje užkasti mažiausiai dviejų mirusiųjų kaulai. ŠR kalvelės dalyje iškastose dviejose perkasose (bendras plotas – 24 m^2) kapų neaptikta. Nustatyta, kad žvyryno teritorijoje yra senkapiai, datuojami XVI–XVII a.

Miškininkai norėjo toliau eksploatuoti Gulbino miško žvyryną, į kurį jau yra investavę nemažai lėšų. Todėl buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, siekiant nustatyti senkapio P ribą, esant galimybei – V ir R ribas. Neužlaidotame plote leista kasti žvyrą su sąlyga, kad senkapis ateityje bus visiškai ištirtas.

2002 birželio 3–20 d. atliktų žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Sneigiuose, būsimo žvyryno teritorijoje, patikrinta ŠV kalvelės dalis, 37x27 m plotas (maždaug trečdalis kalvelės). Bendras iškastas plotas – 277 m^2.

Didžioji tirtos teritorijos dalis buvo neužlaidota. Daugiausia perkasose nuvalius paviršių (velėna buvo nustumdyta miškininkų) iškart atsidengdavo įžemis arba dar būdavo nestoras sluoksnelis miškožemio. Įžemis kalvelėje nevienalytis – jį sudarė smėlis, žvyras ir molis, jame nemažai didelių riedulių.

Užfiksuota 15 duobių. Tačiau didžioji jų dalis buvo arba miškininkų iškastos ekskavatoriumi 2001 m. (3, 4, 6, 7, 8), arba karo laikų apkasai (13), arba nesenos žmonių ūkinės veiklos rezultatai (1, 2, 5, 9, 10, 12, 15). Tai liudijo duobių forma, sudėtis ir radiniai – šovinio gilzė, šviežios užkastos medžių šakos, lentgaliai. Tik dvi duobės (11 ir 14) skyrėsi savo sudėtimi nuo šių naujų duobių. Tačiau jokios informacijos apie jų paskirtį ir datavimą nebuvo rasta.

Tik perkasoje 19, esančioje prie 2001 m. tyrinėtų palaidojimų, aptikti keturi kapai (4–7). Trys iš jų – mažų vaikų kapai – buvo vienas prie pat kito. Sluoksnelyje virš šių kapų rasta dar vieno kūdikio kaulų. Taigi šiame plotelyje būta dar vieno visiškai suardyto kapo. Vieno suaugusio vyro kapas (7) atidengtas atokiau. Visi kapai daugiau ar mažiau apardyti, geriausiai išlikęs kapas 7, jo tik kaukolė buvo sutraiškyta ir išstumdyta nedideliame plotelyje.

Mirusieji palaidoti aukštielninki, orientuoti 300–335° ŠV kryptimi. Karstų pėdsakų nebuvo.

Įkapių rasta dviejuose kapuose. Vaiko kape 4 rasta moneta – Žygimanto Augusto sidabrinis denaras, 154? m. Suaugusiojo, vyresnio nei 40 m. vyro, kape 7 įdėtas geležinis kriauninis peilis. Pagal monetą ir kitas 2001–

2002 m. rastas įkapes Sneigių senkapis datuojamas XVI a.

Senkapis, matyt, yra nedidelis – tuščia visa ŠV kalvelės dalis, palaidojimų rasta tik kalvelės viršūnėje. Tolesnių tyrimų metu galima bus nustatyti, ar užlaidoti kiti šlaitai.

Toje pačioje perkasoje rastas ir akmens amžiaus dirbinys – titnaginė skeltė. Jokių kitų apčiuopiamų šio laikotarpio gyventojų pėdsakų neaptikta. Titnaginė skeltė galėjo būti čia pamesta atsitiktinai arba galėjo būti įdėta į viduramžių laikotarpio kapą, suardytą miškininkų. Tokių faktų, kai į vėlyvus kapus dedami akmens amžiaus dirbiniai, yra pasitaikę.

2002 m. ištirtas trečdalis kalvelės, nustatytos Š ir V senkapio ribos, patikrintas neužlaidotas plotas kalvelės ŠV dalyje.

SNEIGIAI CEMETERY

On 3–20 June 2002 during the archaeological survey and exploration in Sneigiai (Šiauliai district), the northwest part of the hill was explored – the area of 37x27 m. The total area explored was 277 m^2.

Only in trench 19 located near the burials explored in 2001, 4 burials were detected (4–7). All the burials were more or less disturbed. The buried individuals were supine and orientated northwest 300–335°. No relics of coffins were found. In child's burial 4, a coin – Sigismund Augustus' silver denarius, dated 154? – was found. In adult's burial 7 an iron knife with rivelet handle was found. According to the coin and other burial items found in 2001–2002, the Sneigiai cemetery is dated to the 16th century.

In the same trench an artefact dated to the Iron Age – a flint blade – was found as well.

MACIUIČIŲ SENKAPIS

Linas TAMULYNAS

1889 m. publikuotame Fiodoro Pokrovskio sudarytame Kauno gubernijos archeologiniame žemėlapyje nurodoma, kad Maciuičių kaime yra vieno varsto ilgio ir 5–6 sieksnių pločio pylimas, orientuotas ŠV–PR kryptimi, kuris prasideda ties kalvele, esančia pelkėtoje ganykloje. Pastaroji kalvelė, pagal F. Pokrovskio surinktus duomenis, buvusi apie 600 kv. sieksnių ploto ir vadinama Pilale (Ф. В. Покровский, *Археологическая карта Ковенской губерніи*, Вильна, 1899, с. 4).

P. Tarasenkos sudarytame Lietuvos archeologinių objektų sąvade – „Lietuvos archeologijos medžiagoje", pakartota F. Pokrovskio pateikta informacija (P. Tarasenka, 1928, p. 177).

1963 m. LII žvalgomosios ekspedicijos metu, vadovaujantis F. Pokrovskio paskelbta informacija, Maciuičiuose ieškota F. Pokrovskio minėtos Pilalės ir spėta, kad tai – Minijos kairiajame krante esanti pailga pylimo formos kalva, žmonių vadinta Markapiais. Ekspedicijos ataskaitoje nurodoma, kad sunku pasakyti, ar ši kalva yra piliakalnis, ar tai šalia piliakalnio buvusi apeiginė vieta (A. Tautavičius, *LIIR*, f. 1, b. 187, V., 1963, p. 39).

Remiantis 1963 m. žvalgomosios ekspedicijos duomenimis, ši kalva 1972 m. įrašyta į LTSR kultūros paminklų sąrašo respubliki-